

זכר בנקבה - כשיש ליחיד צורת זכר ולרבו צורת נקבה, או להפך - לא כל שכן! לכן, כבואנו לדובב את שפתנו צריכים אנחנו להקל עד כמה שאפשר, וביחוד במלים החדשות או המחודשות. אנחנו חייבים לחזור אחרי כל אסמכתא בתלמוד או בספרות ימי הביניים ובלבד שתהא להן צורה מתאימה, קלה ולא מוזרה.

אסמכתות לקולות כאלה אנו מוצאים לא רק בתלמוד אלא אפילו בתנ"ך גופא. הנה לדוגמה "חלון" הנמצא בתנ"ך ברבים בצורת זכר ו' פעמים, ובצורת נקבה ד' פעמים. מן הדין שנאמר חלונים ולא חלונות. כמו כן אנחנו מוצאים בצורת זכר ברבים את המלים מסמה, נהר, דור, עולם ודומיהן.

יהיו נא איפוא תמיד לעינינו הכללים, שנקטו אבותינו ואל נזלזל בהם. יש לנו יוצאים מן הכלל דים ואין להוסיף עליהם.

לראיה לדברי האחרונים אביא את המלה "עפרון", אשר המדרש "לשונו לעם" (הארץ גליון 4147)* פוסק שרבויה הוא עפרונות (וחבל שצורה זו כבר הוכנסה לתוך החיים). פסק דין זה אינו נכון. צורה זו מכבידה על הלשון ומוטב לגרוס עפרונים (העין סגולה והפ"א שואית), כמו גליונים, זרעונים מן גליון, זרעון.

* לעיל 49 סעיף 9.

מדור כא

ב' באייר תרצ"ג
28 באפריל 1933

* השור לשוננו ח (תרצ"ז), עמ' 79-80.

60

בועדה לשפור הלשון

[---]

מהצעותיו של ח. נ. ביאליק*

1. לאסור את השמוש במלים: היות, למרות, הכי, שאין לו שום יסוד בלשון. במקום היות: מכיון, הואיל, מתוך וכו'; במקום הודות: בגלל, בחסה, בשל, מפאת, מחמת, לרגל, מסבת, בזכות, בעטיו (ה) של... וכו'. במקום למרות: אעפ"י ש..., בנגוד, נגד, כנגד, בכל, עם כל, אחרי כל זאת, אף כי, אמנם; עם כל זה וכו'. במקום הכי טוב: הטוב ב..., טוב שב..., הטוב ביותר, וכו'.

2. יש להשתמש בפעל טוס ביחס לאוירון, שאינו מעופף אלא טס, ומהפעל הזה ליצור את המלים הנוגעות לאוירון: במקום לעופף - לטוס; תעופה - טיס (הט' בפתח, היוד בחיריק); מעופף - טיס

(הט' בפתח, היוד בקמץ); אוירון - מטוס (המ' בקמץ, הט' בחולם); שפעת אוירונים - טיסת (על משקל: גמלת, חמרת, רכבת).

3. מעירים על העובדה, שבזמן האחרון מרבים להשתמש יתר על המדה המותרת ברבים נקבות של השם או התאר בתורת תאר הפעל: מדבר נרגשות, צופה תמהות, מהלך מטרפות. יש למעט בשמוש זה.

4. מעירים על השבוש שנשתרש ברבור: "קולע אל המטרה" תחת פוגע במטרה (הקליעה עדיין אינה פגיעה). כן יש לאמר: הקולע החטיא את המטרה. החץ חטא את המטרה.

61

י. ג.

דוגמאות למשחקי מלים
(קלמבורים)

מן הספרות העתיקה

- ר' שמעון בן יוחאי אומר: אין העולה באה אלא על הרהורי הלב. ר' לוי אומר: מקרא מלא הוא - והעולה על רוחכם. (ילק"ש ויקרא ר' תע"ט).

- אין העולם מתקיים אלא על מי שבולם עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה. (ילק"ש דברים ר' תתקס"ד).

- ישפה - יש פה ושותק (אסתר ר' ו').

- ומקלו יגיד לו - כל המיקל לו מגיד לו. (פסחים נ"ב, ע"ב).

- בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו, בכיסו ובכעסו. [תנחומא קרח יב]

62

מפעולות ועד הלשון

באולם ההרצאות של העדה העברית באלכסנדריה של מצרים נערכה ביום ד', ט' בניסן, מטעם לשכת "אליהו הנביא" של בני ברית" הרצאה על "תחית הלשון העברית בארץ ישראל ופעולות ועד הלשון". נקוה, כי הרצאה זו שעוררה התענינות מרובה תגרום לקביעת קשרים מתמידים בין העברים במצרים ובין ועד הלשון.